

Leroy Gourhan A., Bailloud G., Chavillon J. et Laming Emperaire-Annette: în colaborare cu alți autori, *La Préhistoire*, Nouvelle Clio, 1, Presses Universitaires de France, Paris, 1968, 366 p., 54 figuri, index.

Personalități de seamă ale cercetării preistorice din Franța și universale în colaborare cu bine cunoscutul profesor A. Leroy-Gourhan de la Sorbona au publicat o nouă carte de informare generală asupra preistoriei limitându-se la paleolitic și neolitic, în care cu competență, claritate și largă viziune științifică este prezentat pe scurt în trei părți — intitulate: „Documentarea”, „Cunoștințele noastre” și „Probleme și direcții de cercetare” — stadiul în care se află cunoașterea vremurilor preistorice pe toate continentele și în special din Europa. Fiecare din aceste trei părți cuprinde mai multe capitole, judicios alcătuite atât din punct de vedere al economiei lucrării cât și al metodologiei.

Fără îndoială cartea nu cuprinde, și nici autorii nu și-au propus o tratare amănunțită a documentelor arheologice și a tuturor problemelor cercetării preistoriei, explicând o serie de inconveniente și greutăți, nelindoielnic reale, pe care le-au întâmpinat în elaborarea lucrării. Ne exprimăm totuși surprinderea că din capitolul privind izvoarele, paleoliticul inferior din România lipsește cu desăvârșire, paleoliticul mijlociu și superior nu își găsește întotdeauna situarea cea mai potrivită, și totodată nici o descoperire privind epipaleoliticul nu este menționată. Tot în același capitol despre izvoare, neoliticul din România este cu totul lacunar, fiind amintit într-o singură frază, unde se vorbeș-

te în treacăt numai de așezările de la Hăbășești și Trușești. Nici o stațiune nu este amintită din aria culturilor, Criș, Vința-Turdaș, Hamangia, Boian, Vădastra, Gumelnița, Petrești, fără de care este greu de înțeles neoliticul în sud-estul și centrul Europei, iar cultura Coțofeni nu este pomenită în România, unde era firesc, ci la Bubany în Iugoslavia.

În subcapitolul „Bibliografie” nici una din publicațiile de specialitate din România (nici măcar anuarul în limbi străine *Dacia*!) nu sînt menționate, iar dintre autori este amintit unul singur (D. Berciu) cu trei lucrări. Din ilustrația, altfel destul de bogată, preistoria României lipsește total. Așa se explică de ce nici în partea a doua — „Cunoștințele noastre” — culturi ca Hamangia, Vădastra, Vința-Turdaș, Petrești, Coțofeni nu sînt luate în discuție.

Prezentarea procesului de evoluție a umanității pe spații geografice cu afinități și trăsături culturale specifice, ar putea da cititorului posibilitatea să-și facă o imagine clară despre trecutul îndepărtat al locuitorilor tuturor continentelor, dacă informația nu ar fi lacunară. Merită să fie relevată intenția autorilor de a încerca o reconstituire a paleoliticului și neoliticului nu numai pe baza studiului materialului arheologic și a stratigrafiei, ci pe baza multidisciplinară, prin încercarea de încadrare a descoperirilor în mediul social-economic al vremii.

Lucrarea prezintă interes și sub aspectul unor idei proprii, în legătură cu periodizarea paleoliticului superior și a perioadelor imediat următoare. Astfel în paleoliticul superior din Franța, Belgia și Spania de V sînt înglobate și culturile epimagdalenianului sau epipaleoliticului, optîndu-se pentru situarea sfîrșitului paleoliticului superior pe la 8000 î. e. n. În ceea ce privește culturile post-glaciare — în general —, anterioare neoliticului, autorii deosebesc două serii culturale bine distincte.

1. „Prădători”, *succesori ai vîntătorilor paleoliticului*, numiți adesea și epipaleolitici, ale căror culturi tehnice se pot regrupe astfel :

a. Grupele care prelungesc fără importanță inovații tehnice predecesorilor pot fi numite epipaleolitice cu lame sau așchii.

b. Grupe care conservă vechiul mod de viață, inventînd, perfecționînd sau adoptînd tehnica uneltelor mărunte, microlitele. Sînt numite epipaleolitice cu microlite.

c. Prădători (din anumite părți ale lumii, America și Asia de SE în special) care au inventat șlefuirea (lustruirea) pietrei înaintea oricărei neolitizări.

2. *Prădători pe calea evoluției spre stadiul de producător* în care ar intra :

a. Adevărații mezolitici, care nu există decît în zonele cu dinamică de invenții cu stadii succesive de perfecționare, care au dus la producția de alimente, animale sau vegetale, simultan în puncte diverse.

b. Grupe de prădători situate la periferia zonelor de invenție, neolitice, care au adoptat fără modificări esențiale inovațiile neoliticului; aceștia fiind protoneoliticii sau subneoliticii.

Populațiile legate de un mînunchi de condiții mai bune de ambianță (climatică, faunistică, floristică, hidro-pedologică, microtopografică), acumînd un volum mai mare de experiențe și observații, au ajuns în mod firesc la o desfășurare mai rapidă și mai

complexă în dinamica invențiilor și ca urmare la un grad mai avansat de sedentarizare, legat de necesitatea păstrării și apărării patrimoniului lor. De aceea credem că trebuie făcută o diferențiere între dinamica populațiilor pe cale de sedentarizare, cu multe posibilități de inovare și populațiile de vîntători-culegători care nu puteau aduce prea multe inovații tehnicii, dar care trăiau în aceeași epocă pe teritorii mai învecinate sau mai îndepărtate, depunînd deopotrivă eforturi pe drumul perfecționării modului lor de viață. Credem că în felul acesta am putea avea o optică mai adecvată asupra faciesurilor culturale costiere (de mare sau de rîu), de mlaștină, de pădure sau mixte.

Includerea în carte a unui capitol de metodologie este un nou prilej pentru Leroy-Gourhan de a insista asupra avantajelor necesității cercetării științifice arheologiei minuțioase, metodice, cu simț de răspundere și *cu participare multidisciplinară*. Ținînd seama de faptul că lucrarea nu se adresează în primul rînd specialiștilor, autorii tratează într-un capitol problemele de terminologia utilajului din piatră și os, ca și a ceramicii, prezintă un tablou de morfologie descriptivă în care sînt discutate principalele tipuri de unelte, cu caracteristicile lor tehnice și funcționale.

Un alt capitol abordează probleme de cronologie geologică, zoologică, botanică și cronologie absolută; prezintă cu nuanțe originale cele mai noi tehnici și puncte de vedere în această materie fiind în general favorabil rezultatelor metodei C 14.

Capitolul de etnologie cu care se încheie volumul expune cîteva dintre problemele esențiale pentru înțelegerea dezvoltării umanității cum sînt: evoluție și progres, culturi bifaciale și pe așchii, arta rupestră (era poate necesară și o scurtă privire asupra artei mobiliare), neoliticul și metalul, megalitismul, popularea Americii.